

ALGEMEEN BEHEERSCOMITE

VOOR HET SOCIAAL STATUUT DER ZELFSTANDIGEN

Opgericht bij de wet van 30 december 1992

Jan Jacobsplein, 6
1000 Brussel
Tel.: 02 546 45 96
Fax : 02 546 47 34

Brussel, 26 januari 2012

Verslag 2012/01

**Tweede verslag aan de minister van Middenstand,
KMO's, Zelfstandigen en Landbouw inzake de hulp
aan zelfstandigen in moeilijkheden**

I. Inleiding

Naar aanleiding van de vergaderreeks over de sociale bijdragen (opgestart in 2007 door de minister van Zelfstandigen, Sabine Laruelle) heeft het Algemeen Beheerscomité (hierna het ABC) zich beraden over de problematiek van de zelfstandigen in moeilijkheden.

In dit kader heeft het Comité op 29 september 2009 een voorlopig verslag uitgebracht aan de minister van Zelfstandigen¹. Dit bevatte een aantal pistes voor verbetering van de Commissie voor vrijstelling van bijdragen en voorstellen inzake vrijstellingen. Sommige van die voorstellen werden aangenomen door de artikelen 83 en 84 van de programmawet van 23 december 2009 (BS 30 december 2009).

De werkzaamheden van het Comité werden voortgezet; sommige pistes die in het voorlopig verslag werden voorgesteld, werden verbeterd. Deze werkzaamheden hebben geleid tot het opstellen van een eerste verslag aan de minister van KMO's, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid (verslag 2010/01 van 30 juni 2010: Voorstellen tot hervorming van de Commissie voor vrijstelling van bijdragen en de toepassing van artikel 48 van het ARS).

Hierin werd vermeld: "Dit rapport zal gevolgd worden door een tweede verslag dat andere aspecten van de hulp aan zelfstandigen in moeilijkheden zal behandelen, zoals het faillissement of de collectieve schuldenregeling".

De werkzaamheden van het Comité werden bijgevolg verlengd om andere, meer algemene problematieken betreffende de situatie van zelfstandigen in moeilijkheden te onderzoeken, zoals armoede onder zelfstandigen.

De armoedeproblematiek onder zelfstandigen valt soms buiten het toepassingsgebied van het sociaal statuut der zelfstandigen, maar ze is er mee verbonden. Zo kan het bijvoorbeeld voor een zelfstandige belangrijk zijn om zijn sociale bijdragen te kunnen betalen teneinde zijn rechten te vrijwaren, met name met betrekking tot pensioen.

De werkzaamheden van de werkgroep "Hulp aan de zelfstandigen in moeilijkheden" werden dus voortgezet en leidden tot dit tweede verslag aan de minister.

---

¹ Voorlopig verslag 2009/02 van 29 september 2009 "Hulp aan zelfstandigen in moeilijkheden" bezorgd aan de minister van KMO's, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid in navolging van de vergaderreeks over de sociale bijdragen.

II. Zelfstandigen in moeilijkheden

Er bestaan een aantal indicatoren die een beeld kunnen geven van de situatie van de zelfstandigen in moeilijkheden. We kunnen o.a. de volgende vermelden:

- de inkomens van de zelfstandigen;
- het aantal aanvragen tot vrijstelling van sociale bijdragen;
- het aantal faillissementen.

a. De evolutie van de inkomens van de zelfstandigen

- De armoedegrens²

Een indicator voor armoede is de armoedegrens³. Deze grens is gelijk aan 60 % van het mediaan nationaal inkomen⁴. Als alle inkomens van klein naar groot worden gerangschikt, dan is de mediaan de middelste waarde. Per definitie ligt 50 % van de vaststellingen lager dan de mediaan en 50 % erboven.

Het mediaaninkomen van 2010 bedraagt 19.464 € per jaar. De armoedegrens bedraagt bijgevolg 11.678 € per jaar (60 % van 19.464 €), hetzij 973 € per maand voor een alleenstaande. Voor een gezin van twee volwassenen en twee kinderen is dit 2.044 € (973*2,1). Personen die in een gezin leven waarvan het inkomen lager is dan deze grens worden dus als arm beschouwd.

De evolutie van de armoedegrens wordt weergegeven in de tabel hieronder:

Tabel 1: Evolutie van de armoedegrens

€/maand	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alleenstaande	777€	822€	860€	878€	899€	966€	973€
Koppel met 2 kinderen	1.632€	1.726€	1.805€	1.844€	1.888€	2.029€	2.044€

- De inkomens van de zelfstandigen

Binnen het RSVZ zijn er geen gegevens betreffende het aantal zelfstandigen onder de armoededrempel.

De dienst Statistieken van het RSVZ heeft het Comité evenwel cijfers bezorgd over het aantal zelfstandigen en helpers in hoofdberoep per inkomstenschijf⁵,

² Bron: website van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/arbeid_leven/inkomens/armoede/index.jsp.

³ De armoedegrens werd door de Europese landen als norm aangenomen om armoede te definiëren. Deze indicator schiet echter tekort en er bestaan andere (zoals de schatting van het minimale budget om "een waardig leven te leiden") - Bron : Institut pour un Développement Durable, "Pauvreté : une définition limitée, une politique à revoir", maart 2011.

⁴ Het mediaaninkomen is niet hetzelfde als het gemiddeld inkomen.

⁵ Onder inkomen verstaat men de bruto-bedrijfsinkomsten, verminderd met de bedrijfsuitgaven en -lasten en eventueel met de bedrijfsverliezen, die werden vastgesteld overeenkomstig de wetgeving betreffende de inkomstenbelasting.

leeftijdsklasse, bedrijfstak en geslacht (van 2006 tot 2010). De datum van de telling is op 31 december van het betreffende jaar.

De inkomsten komen overeen met de inkomsten van het referentiejaar N-3 (de sociale zekerheidsbijdragen worden berekend op basis van de inkomsten in N-3). Zo komen de inkomsten die bijvoorbeeld weergegeven worden in de kolom voor 2007 overeen met de inkomsten van 2004.

De analyse van deze cijfers heeft uitsluitend betrekking op het aantal verzekeringsplichtigen met een beroepsinkomen onder 10.000 € (i.e. lager dan de armoedegrens voor een alleenstaande). De gegevens over de inkomsten zijn niet geïndexeerd. Bij de analyse van de evolutie van het aantal zelfstandigen met een inkomen van minder dan 10.000 € moet hiermee rekening gehouden worden.

De hierna volgende analyse houdt met een aantal factoren geen rekening, en moet voorzichtig worden benaderd. Zo bevatten deze cijfers geen informatie over de gezinssamenstelling van de zelfstandigen die erin werden opgenomen. Zo kunnen sommigen onder hen effectief alleenstaand zijn, maar kunnen anderen een partner hebben (al dan niet met kinderen). Bovendien kan hun partner een min of meer hoog inkomen hebben⁶.

Ook moet er op gewezen worden dat de gevolgen van de economische crisis van 2008 nog niet in de analyse tot uiting komen aangezien de hierna gebruikte inkomsten overeenstemmen met de inkomsten van het referentiejaar N-3.

Ten slotte moet opgemerkt dat een persoon zich niet automatisch in een situatie van armoede bevindt als hij zich gedurende een jaar onder de armoedegrens bevindt. Het inkomen kan immers schommelen (zie p. 10).

- Totaal aantal verzekeringsplichtigen in hoofdberoep

Het totaal aantal verzekeringsplichtigen (zelfstandigen en helpers in hoofdberoep) neemt langzaam toe tussen 2006 en 2010, zoals blijkt uit de onderstaande tabel:

Tabel 2: Evolutie van het aantal verzekeringsplichtigen

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal aantal	437.510	439.719	443.879	455.875	471.366
procentuele wijziging per jaar		+ 0,51%	+ 0,95%	+ 2,70%	+ 3,40%

- Totaal aantal onderworpenen met een jaarinkomen dat kleiner is dan 10.000 €

Het aantal zelfstandigen en helpers in hoofdberoep met een jaarinkomen van minder dan 10.000 € is tussen 2006 en 2009 licht afgenomen, maar neemt tussen 2009 en 2010 toe met 7%.

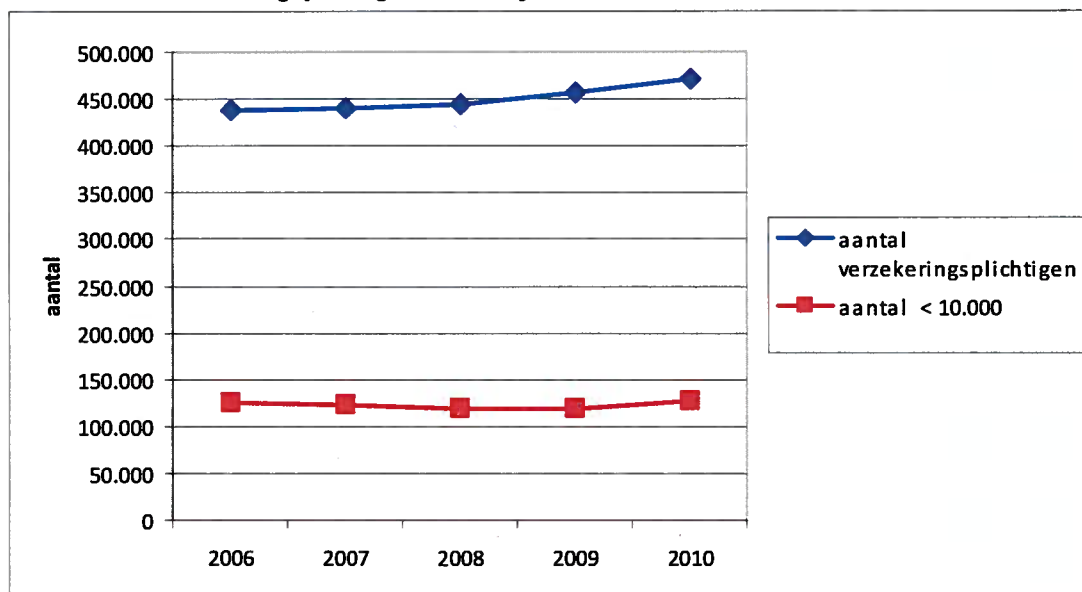
De proportie van de zelfstandigen en helpers in hoofdberoep met een jaarinkomen van minder dan 10.000 € blijft relatief stabiel ten opzichte van het totaal aantal verzekeringsplichtigen. In 2010 bedroeg hun aandeel bijna 27%.

⁶ De cijfers die hier gebruikt worden zijn minder nauwkeurig dan de cijfers van professor Lambrecht (zie p. 10). In zijn studie wordt ook rekening gehouden met het fiscale aspect.

Tabel 3: Evolutie van het aantal verzekeringsplichtigen met een inkomen van minder dan 10.000 € per jaar

	2006	2007	2008	2009	2010
Totaal < 10.000 €	124.308	121.812	118.157	117.783	126.450
Procentuele wijziging per jaar van < 10.000 €		- 2,01%	-3,001%	- 0,32%	+ 7,36%
% ten opzichte van het totaal aantal verzekeringsplichtigen	28,41%	27,7%	26,62%	25,84%	26,83%

Figuur 1: Evolutie van het totaal aantal verzekeringsplichtigen en het aantal verzekeringsplichtigen met een jaarinkomen van minder dan 10.000 €

- Geslacht

Tussen 42,5% en 46% van de vrouwen die in de analyse werden opgenomen, hebben een jaarinkomen onder de 10.000 €. Er verkeren minder mannen in deze situatie. Zo hebben al naargelang van het jaar tussen 18 % en 22 % van de mannelijke zelfstandigen een inkomen onder de 10.000 €.

Tabel 4: Verzekeringsplichtigen met een jaarinkomen van minder dan 10.000 €, opgesplitst naar geslacht

2006	Mannen	Vrouwen	Totaal
Totaal verzekeringplichtigen	313.197	124.313	437.510
Totaal < 10.000	67.129	57.179	124.308
%	21,43%	45,99%	28,41%

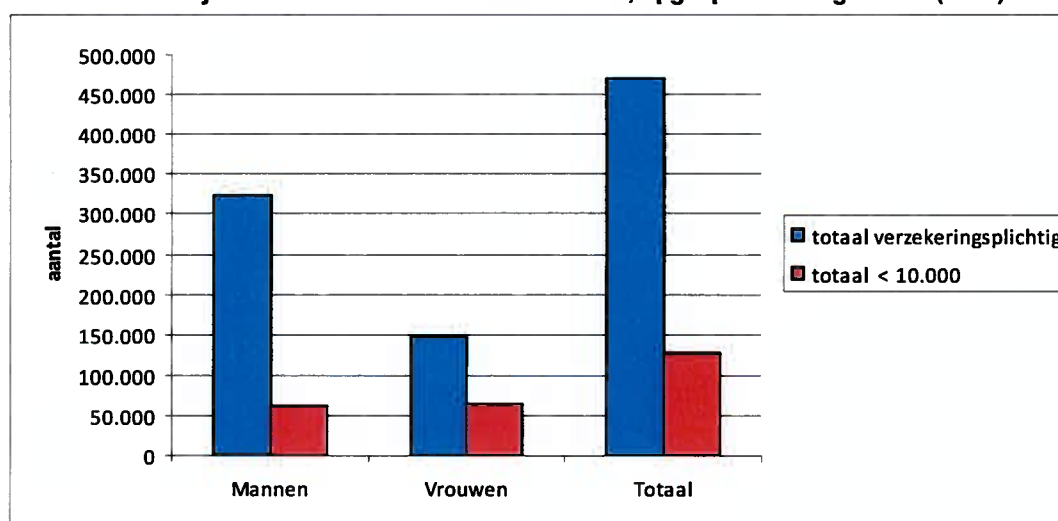
2007	Mannen	Vrouwen	Totaal
Totaal verzekeringplichtigen	313.810	125.909	439.719
Totaal < 10.000	65.891	55.921	121.812
%	20,99%	44,41%	27,70%

2008	Mannen	Vrouwen	Totaal
Totaal verzekeringplichtigen	315.752	128.127	443.879
Totaal < 10.000	63.226	54.931	118.157
%	20,02%	42,87%	26,62%

2009	Mannen	Vrouwen	Totaal
Totaal verzekeringplichtigen	316.589	139.286	455.875
Totaal < 10.000	57.938	59.845	117.783
%	18,30%	42,96%	25,84%

2010	Mannen	Vrouwen	Totaal
Totaal verzekeringplichtigen	323.497	147.869	471.366
Totaal < 10.000	61.180	65.270	126.450
%	18,91%	44,14%	26,83%

Figuur 2: Totaal aantal verzekeringplichtigen en aantal verzekeringplichtigen met een jaarinkomen van minder dan 10.000 €, opgesplitst naar geslacht (2010)

- Leeftijd

Vooraf bij de jongste zelfstandigen (18-35 jaar) zien we een groot aandeel met een inkomen onder de 10.000 €, gevolgd door de zelfstandigen tussen 50 en 65 jaar⁷.

Tabel 5: Verzekeringsplichtigen met inkomen van minder dan 10.000 € per jaar, opgesplitst naar leeftijd

2006	Totaal verzekeringplichtigen	Totaal < 10.000	%
18 / - 35	55.149	18.629	33,78%
35 / - 50	222.923	57.468	25,78%
50 / - 65	158.432	47.880	30,22%

2007	Totaal verzekeringplichtigen	Totaal < 10.000	%
18 / - 35	53.777	17.766	33,04%
35 / - 50	222.754	55.757	25,03%
50 / - 65	162.349	48.543	29,90%

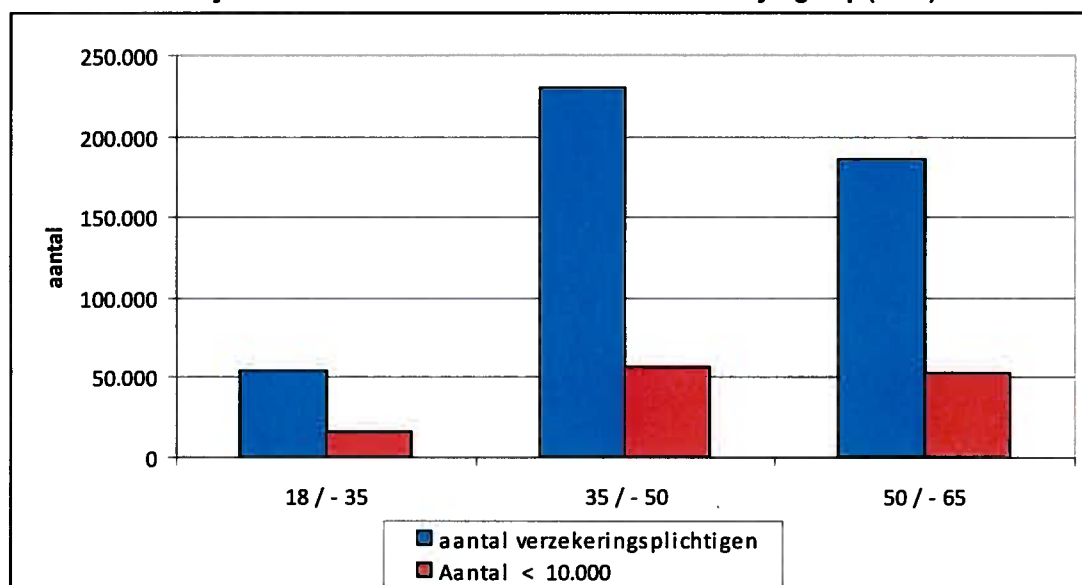
2008	Totaal verzekeringplichtigen	Totaal < 10.000	%
18 / - 35	54.068	17.000	31,44%
35 / - 50	223.428	53.634	24,01%
50 / - 65	166.164	47.442	28,55%

2009	Totaal verzekeringplichtigen	Totaal < 10.000	%
18 / - 35	53.535	15.783	29,48%
35 / - 50	228.146	54.077	23,70%
50 / - 65	173.812	47.759	27,48%

2010	Totaal verzekeringplichtigen	Totaal < 10.000	%
18 / - 35	54.334	16.595	30,54%
35 / - 50	230.135	56.482	24,54%
50 / - 65	185.517	52.858	28,49%

⁷ De zelfstandigen van meer dan 65 jaar zijn in de studie van professor Lambrecht mee opgenomen (zie p. 110).

Figuur 3: Totaal aantal verzekeringsplichtigen en aantal verzekeringsplichtigen met een jaarinkomen van minder dan 10.000 € naar leeftijdsgroep (2010)

- Activiteit

De sectoren met de meeste verzekeringsplichtigen die een inkomen hebben onder de 10.000 € zijn de diensten, de landbouw- en de handelssector.

In de sector "varia"⁸ bevindt zich eveneens een groot aantal inkomens onder de 10.000 €, maar dit varieert sterk al naar gelang van het jaar ; bijna 24% van de zelfstandigen in deze sector hadden in 2006 een inkomen van minder dan 10.000 € per jaar, maar de sector bereikt 35% in 2010.

⁸ De sector "varia" bevat de (nog) onbekende beroepen of de beroepen die niet onder een andere code worden vermeld.

Tabel 6 : Verzekeringsplichtigen met inkomen van minder dan 10.000 € per jaar, opgesplitst naar beroepsactiviteit

2006	Landbouw	Visserij	Industrie	Handel	Vrije beroepen	Diensten	Varia	Totaal
Totaal verzekeringsplichtigen	40.739	585	90.086	169.318	96.808	39.131	843	437.510
Totaal < 10.000	14.708	135	20.544	51.782	18.709	18.225	205	124.308
%	36,10%	23,08%	22,80%	30,58%	19,32%	46,57%	24,32%	28,41%

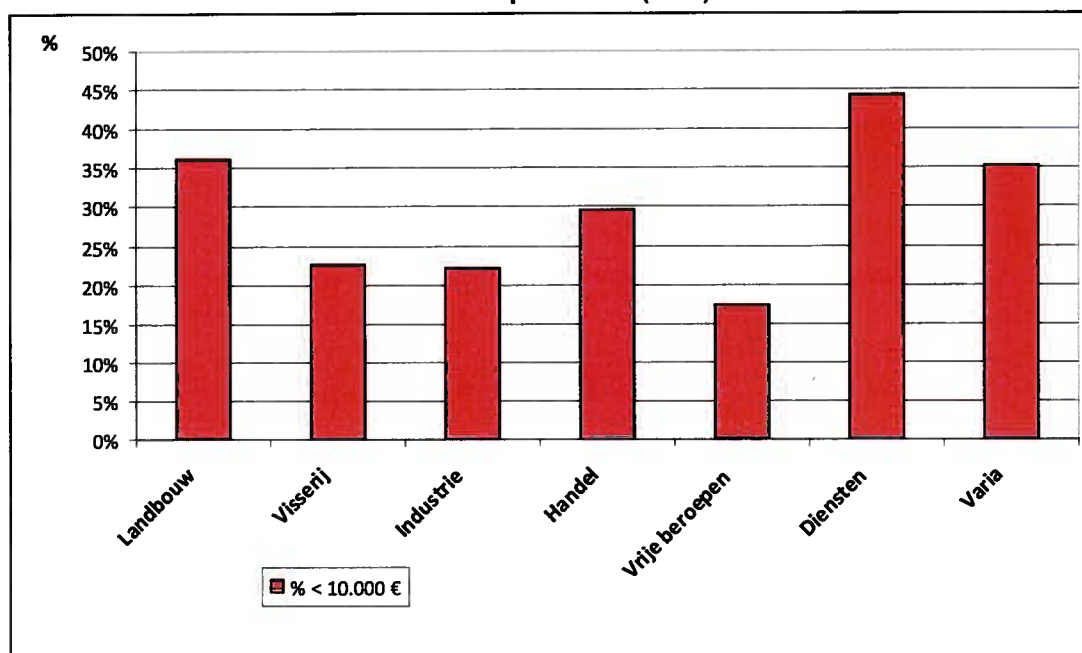
2007	Landbouw	Visserij	Industrie	Handel	Vrije beroepen	Diensten	Varia	Totaal
Totaal verzekeringsplichtigen	40.061	574	90.314	169.506	99.298	39.007	986	439.719
Totaal < 10.000	15.168	117	20.026	50.418	18.295	17.529	259	121.812
%	37,86%	20,38%	22,17%	29,74%	18,42%	44,94%	26,27%	27,70%

2008	Landbouw	Visserij	Industrie	Handel	Vrije beroepen	Diensten	Varia	Totaal
Totaal verzekeringsplichtigen	39.909	443	90.703	169.717	102.418	39.573	1.116	443.879
Totaal < 10.000	12.271	106	19.672	50.065	18.367	17.354	322	118.157
%	30,75%	23,93%	21,69%	29,5%	17,93%	43,85%	28,85%	26,62%

2009	Landbouw	Visserij	Industrie	Handel	Vrije beroepen	Diensten	Varia	Totaal
Totaal verzekeringsplichtigen	42.606	417	92.718	168.508	109.049	41.342	1.235	455.875
Totaal < 10.000	12.744	86	19.872	48.658	18.814	17.205	404	117.783
%	29,91%	20,62%	21,43%	28,87%	17,25%	41,62%	32,71%	25,84%

2010	Landbouw	Visserij	Industrie	Handel	Vrije beroepen	Diensten	Varia	Totaal
Totaal verzekeringsplichtigen	42.522	402	101.351	172.731	114.145	38.598	1.617	471.366
Totaal < 10.000	15.391	91	22.378	51.066	19.830	17.123	571	126.450
%	36,19%	22,64%	22,08%	29,56%	17,37%	44,36%	35,31%	26,83%

Figuur 4: Percentage verzekeringsplichtigen met een jaarinkomen van minder dan 10.000 € naar beroepsactiviteit (2010).

- Studie van Professor Lambrecht: structurele armoede van zelfstandigen – situatie van de zelfstandigen in 2006⁹

Eind 2010, Europees jaar van de strijd tegen armoede, heeft UNIZO zich beraden over de armoede onder de zelfstandigen. Zo heeft UNIZO professor J. Lambrecht (Hogeschool Universiteit Brussel) de opdracht gegeven tot een studie. Voor deze studie werden de netto-inkomens van zelfstandigen in hoofdberoep voor de periode 1998-2006 geanalyseerd.

Het onderzoek had betrekking op een lange periode omdat de inkomens van zelfstandigen sterk schommelen. Bijgevolg kan een groot aantal onder hen van het ene jaar op het andere onder de armoedegrens vallen zonder daarom als arm te moeten worden beschouwd. Zo bevond volgens het onderzoek 49 % van de zelfstandigen zich minstens één keer onder de armoedegrens. 15 % van de zelfstandigen in hoofdberoep leeft echter in structurele armoede. Structurele armoede betekent dat deze zelfstandigen zich gedurende meer dan 7 opeenvolgende jaren onder de armoedegrens bevinden.

In het kader van deze studie werden de zelfstandigen in hoofdberoep ingedeeld in 4 inkomenscategorieën voor het jaar 2006¹⁰ :

- de lage inkomens (jaarinkomens onder 9.629,11 €) ;
- de gemiddelde inkomens (jaarinkomens tussen 9.629,11 € en 18.784,68 €) ;
- de hoge inkomens (jaarinkomens tussen 18.784,68 € en 30.818,68 €) en
- de zeer hoge inkomens (jaarinkomens hoger dan 30.818,68 €).

De studie formuleert een aantal vaststellingen voor het jaar 2006 :

⁹ Bron : J. Lambrecht en Wouter Broekaert, "Armoede bij zelfstandigen – Een kwantitatief en kwalitatief beeld", februari 2011, <http://www.unizo.be/viewobj.jsp?id=4753832> .

¹⁰ De analyse verschilt dus van het vorige punt, dat de zelfstandigen in hoofdberoep en de helpers opnam.

- Geslacht

Het percentage vrouwelijke zelfstandigen dat een laag beroepsinkomen heeft (41,84 %) is hoger dan dat van de mannelijke zelfstandigen (17,54 %).

- Leeftijd

Het aantal zelfstandigen met een laag beroepsinkomen is hoger bij de zelfstandigen boven de 50 jaar (met inbegrip van zelfstandigen van meer dan 65 jaar) dan bij de andere leeftijdscategorieën (jonger dan 35 jaar en tussen 35 en 50 jaar). De zelfstandigen ouder dan 50 jaar hebben echter ook de hoogste inkomens ; in deze leeftijdscategorie is er dus zeer grote inkomensongelijkheid.

De studie stelt eveneens vast dat de starters zich vaker onder de armoedegrens bevinden dan de meer ervaren zelfstandigen.

- Activiteit

De vrije en intellectuele beroepen hebben over het algemeen de hoogste inkomens. De zelfstandigen in de horeca- en de dienstensector bevinden zich vaak in de laagste inkomenscategorie.

Zo bevonden in 2006 39,29 % van de zelfstandigen in de horecasector en 40,35 % van de zelfstandigen in de dienstensector zich in de laagste inkomenscategorie.

- Gewest

De cijfers zijn vrij gelijkwaardig tussen de drie gewesten, maar men stelt evenwel meer lage inkomens vast in Brussel.

Andere landen hebben eveneens studies gemaakt over armoede onder zelfstandigen. Het blijkt dat zelfstandigen meer risico lopen op armoede dan werknemers. Zo bevindt in de landen met een gelijkaardige sociale bescherming zoals in België 15 % van de zelfstandigen zich onder de armoedegrens, tegen 6 % van de overige beroepsbevolking. In Canada, Nederland en het Verenigd Koninkrijk hebben studies aangetoond dat zelfstandigen 3 tot 4 keer meer risico lopen op armoede dan werknemers.

In het algemeen stelt men een zeer grote inkomensongelijkheid vast bij de zelfstandigen; deze ongelijkheid is minder groot bij de rest van de beroepsbevolking.

UNIZO heeft eveneens een aantal aanbevelingen geformuleerd om het ondernemersklimaat te verbeteren en de armoede onder de zelfstandigen te verminderen. Ze stelt voor om onder andere:

- de beginnende zelfstandigen beter voor te bereiden;
- de lasten te verminderen die op de ondernemers wegen (vennootschapsbelasting andere belastingen en sociale bijdragen);
- de reglementering voor de ondernemers te vereenvoudigen;
- de sociale verzekering in geval van faillissement te verbeteren en ze om te vormen tot een overbruggingsrecht;
- een betere samenwerking te bevorderen tussen de curator, de bevoegde rechter en de ondernemer;

- de rol van de bemiddelaar van een faillissement bevorderen (in het kader van de wet betreffende de continuïteit van de ondernemingen). Om dit te doen zouden zijn tarieven moeten worden geplafonneerd.

Sommige van deze voorstellen zijn opgenomen in punt "IV. Voorstellen van het Comité".

- Conclusie

Op basis van bovenstaande informatie kan men besluiten dat:

- zelfstandigen meer risico lopen op armoede dan werknemers;
- vrouwelijke zelfstandigen meer getroffen worden door armoede dan mannelijke zelfstandigen;
- zelfstandigen in de horeca- , diensten- , landbouw- en handelssector het meeste risico lopen op armoede;
- over het geheel genomen, jonge zelfstandigen en zelfstandigen ouder dan 50 jaar meer getroffen worden door armoede;
- starters meer risico lopen op armoede;
- er onder zelfstandigen inkomensongelijkheid bestaat.

b. Aanvragen tot vrijstelling van sociale bijdragen

Zoals het Comité reeds heeft benadrukt in zijn eerste verslag inzake de hulp aan zelfstandigen in moeilijkheden¹¹, steeg het aantal aanvragen tot vrijstelling van sociale bijdragen tot in het jaar 2010, zoals in de volgende tabellen wordt geïllustreerd¹² :

---

¹¹ Verslag 2010//01 van 30 juni 2010.

¹² Bron: DG Zelfstandigen van de FOD Sociale Zekerheid.

Tabel 7 : Aanvragen tot vrijstelling tussen 2004 en 2011 (absolute cijfers)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 (voorlopige cijfers)
Aantal aanvragen	17.864	18.925	18.543	19.229	21.521	27.528	30.358	26.776
Aantal beslissingen	17.164	19.172	19.500	18.893	18.884	21.997	25.046	25.225
Aard van de beslissingen:								
- Onontvankelijk of zonder voorwerp	3.145	3.451	3.710	3.681	3.656	4.228	5.645	3.618
- Ontvankelijke aanvragen	14.019	15.721	15.790	15.212	15.228	17.769	19.401	21.607
Volledige vrijstellingen	5.543	6.781	7.119	6.822	7.296	7.975	7.716	7.829
Gedeeltelijke vrijstellingen	6.917	7.557	7.349	7.055	6.827	8.431	9.983	11.674
Aantal weigeringen	1.559	1.383	1.322	1.335	1.105	1.364	1.702	2.104

Tabel 8: Jaarlijkse evolutie van de aanvragen tot vrijstelling en beslissingen in percentages
(tussen 2004 en 2010)¹³

	2004→2005	2005→2006	2006→2007	2007→2008	2008→2009	2009→2010	TOTAAL 2004→2010
Aantal aanvragen	+ 5,92 %	- 2,02 %	+ 3,7 %	+ 11,92 %	+ 27,91 %	+ 10,23%	+ 69,92%
Aantal beslissingen	+ 11,7%	+ 1,72 %	- 3,11 %	- 0,05 %	+ 16,5 %	+ 13,86%	+ 45,82%
Onontvankelijke aanvragen of zonder	+9,73%	+7,50%	-0,78%	-0,68%	+15,65%	+33,51%	+79,49
Ontvankelijke aanvragen	+12,14%	+0,44%	-3,66%	+0,11%	+16,69%	+9,14%	+27,74%
Volledige vrijstellingen	+ 22,33 %	+ 4,98 %	- 4,17 %	+ 6,95 %	+ 9,31 %	- 3,25%	+ 39,2%
Gedeeltelijke vrijstellingen	+ 9,25 %	- 2,75 %	- 4 %	- 3,23 %	+ 23,49 %	+ 18,41%	+ 44,32%
Aantal weigeringen	- 11,29 %	- 4,41 %	+ 0,98 %	- 17,23 %	+ 23,44 %	+ 24,78%	+ 9,17%

Van 2004 tot 2007 is het aantal aanvragen voor vrijstelling relatief stabiel gebleven. Vanaf 2008 stelt men een belangrijke stijging vast van het aantal aanvragen voor vrijstelling (bijna 12% in 2008, bijna 28% in 2009 en iets meer dan 10% in 2010)¹⁴ waarbij een plafond lijkt te zijn bereikt in het jaar 2010. Het aantal beslissingen is tijdens die jaren ook toegenomen, maar proportioneel zijn de beslissingen minder

¹³ De cijfers voor 2011 zijn in deze tabel niet opgenomen, aangezien het voorlopige cijfers zijn.

¹⁴ Het aantal aanvragen tussen 2004 en 2010 is met bijna 70% gestegen.

gestegen dan de aanvragen. Ondanks de inspanningen van de Commissie was de achterstand m.a.w. toegenomen.

Het aantal aanvragen kende in 2011 een (duidelijke) daling, terwijl het aantal beslissingen stabiel bleef. Dit is gunstig met het oog op het terugbrengen van de behandelingstermijn.

Tabel 9: Aandeel van volledige vrijstellingen, gedeeltelijke vrijstellingen en weigeringen in de ontvankelijke aanvragen tussen 2004 en 2011

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 (voorlopige cijfers)
<i>Ontvankelijke aanvragen (abs.)</i>	14.019	15.721	15.790	15.212	15.228	17.769	19.401	21.607
<i>% volledige vrijstellingen</i>	39,53%	43,13%	45,08%	44,85%	47,91%	44,88%	39,77%	36,23%
<i>% gedeeltelijke vrijstellingen</i>	49,34%	48,07%	46,54%	46,38%	44,83%	47,45%	51,46%	54,03%
<i>% weigeringen</i>	11,13%	8,8%	8,38%	8,77%	7,26%	7,67%	8,77%	9,74%

Het grootste gedeelte van de ontvankelijke aanvragen hebben een gedeeltelijke of volledige vrijstelling tot gevolg. Het aandeel van de weigeringen bedraagt slechts 7 tot 11%.

c. Faillissementen

Het aantal faillissementen stijgt eveneens.

Tabel 10 geeft het aantal faillissementen in België weer tussen 2001 en oktober 2011¹⁵ en tabel 11 toont de evolutie in percentages :

Tabel 10 : Aantal faillissementen tussen 2001 en oktober 2011 (absolute cijfers)

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	→Okt. 2011
7.094	7.222	7.593	7.935	7.878	7.616	7.676	8.476	9.420	9.570	8.485

Tabel 11: Jaarlijkse evolutie van de faillissementen in percentages (tussen 2001 en 2010)

2001 →2002	2002 →2003	2003 →2004	2004 →2005	2005 →2006	2006 →2007	2007 →2008	2008 → 2009	2009 →2010	TOTAAL 2001 → 2010
+1,8%	+5,14%	+4,5%	-0,72%	-3,32%	+0,79%	+10,42%	+11,14%	+1,59 %	+34,9 %

Met uitzondering van 2005 en 2006, stellen we dus een constante stijging van het aantal faillissementen vast, met 2010 als recordjaar: 9.570 faillissementen. De opvallendste stijgingen vonden in 2008 en 2009 plaats; dit kan verband houden met de economische crisis.

Hoewel 2010 een minder grote stijging kent in vergelijking met 2009, stellen we vast dat het aantal faillissementen op 9 jaar tijd met bijna 35 % gestegen is (tussen 2001 en 2010).

¹⁵ Bron: website van de FOD Economie, K.M.O. , Middenstand en Energie.

III. Oorzaken van de moeilijkheden en van de armoede

De oorzaken van de moeilijkheden en van de armoede van de zelfstandigen zijn divers en talrijk. Het gaat vaak om een combinatie van meerdere factoren.

Tijdens zijn werkzaamheden, en na lezing van bepaalde documenten¹⁶, heeft het ABC twee types factoren geïdentificeerd:

- externe elementen: de arbeidskosten, het belastingniveau, de concurrentie op de markt, de economische en financiële crisis, openbare werken van lange duur, de wanbetalers, een slechte begeleiding, tegenslagen, een onvoorziene gebeurtenis, het verlies van belangrijke klanten, enz.
- interne elementen: gebrek aan managementervaring, onvoldoende kennis van de sector, gebrek aan initiatief, gebrek aan ondernemersoordeel, onvoldoende kennis betreffende beheer, management en wetgeving, een onvoldoende ontwikkeld zakelijk inzicht, een gebrek aan voorbereiding, het werk niet leuk vinden, gezondheidsproblemen, enz.

---

¹⁶ Onderzoek van het Studiecentrum voor Ondernemerschap (EHSAL-KUB), "Armoede onder zelfstandige ondernemers in België. Een miskende realiteit." (2003). En Lambrecht, J. en Broekaert, W, "Armoede bij zelfstandigen – een kwalitatief en kwalitatief beleid", februari 2011 (deze laatste studie bevat eveneens een kwalitatief deel: via interviews met 5 zelfstandigen in moeilijkheden werd naar de oorzaken van hun problemen gezocht).

IV Voorstellen van het Comité

Het Comité heeft tijdens zijn werkzaamheden nagedacht over een reeks maatregelen om de zelfstandigen in moeilijkheden te helpen. Ze hebben niet allemaal rechtstreeks betrekking op het sociaal statuut der zelfstandigen, maar er bestaan rechtstreekse of onrechtstreekse verbanden en een globale aanpak is onontbeerlijk.

Zo heeft het ABC rond de volgende pistes gewerkt:

a. Hulp aan de zelfstandigen alvorens een activiteit te beginnen

Het gebrek aan voorbereiding, het feit op een onbezonnen en naïeve wijze zaken te doen evenals het gebrek aan kennis (inzake management en wat betreft de regels en de wetgeving) spelen een belangrijke rol in het ontstaan van moeilijkheden en zelfs faillissementen voor zelfstandigen die een activiteit opstarten.

Het Comité had reeds in zijn eerste verslag inzake de hulp aan zelfstandigen in moeilijkheden vastgesteld dat de "starters" niet anders worden behandeld dan de andere zelfstandigen, maar dat ze een groter deel vormen van de personen die een vrijstelling aanvragen. Het was unaniem van oordeel dat een betere begeleiding van beginnende zelfstandigen absoluut noodzakelijk is.

Het Comité is immers van oordeel dat het voor een zelfstandige essentieel is om zijn activiteit goed voor te bereiden. Er bestaan een reeks instellingen die zelfstandigen (waaronder de starters) helpen met de administratieve en financiële aspecten. Het is dus nodig ze bekend te maken aan de zelfstandigen en er voor te zorgen dat de zelfstandigen er een beroep op durven doen om hulp te vragen¹⁷.

Hoewel het niet rechtstreeks verband houdt met het sociaal statuut, vraagt het Comité zich eveneens af of de starters verplicht kunnen worden een financieel plan op te maken zodat zij hun activiteit beter voorbereiden en bewust worden van bepaalde verplichtingen die eruit voortvloeien (zoals het betalen van sociale bijdragen). Een haalbaar financieel plan is immers onontbeerlijk voor een goede start.

b. Verzekering voor zelfstandigen in financiële moeilijkheden

Het Comité heeft nagedacht over de mogelijkheid om een werkloosheidsverzekering te voorzien voor de zelfstandigen.

In het kader van zijn werkzaamheden heeft het eerst en vooral het voorstel van resolutie onderzocht betreffende de instelling van een regeling voor vrije verzekering inzake werkloosheidsbescherming voor zelfstandigen (Doc 53 0143/001), ingediend

---

¹⁷ Het Comité heeft deze instellingen in een lijst opgenomen die onder meer bestemd is voor de socialeverzekeringsfondsen (zie Bijlage).

in de kamer op 13 september 2010. Het Comité is van mening dat het geconsulteerd moet worden als de discussie over dit voorstel verder gezet wordt.

Het ABC heeft zich eveneens gebogen over de systemen van bescherming tegen werkloosheid voor zelfstandigen zoals die voorzien zijn in andere Europese landen¹⁸. Het Comité stelde vast dat een algemene bescherming¹⁹ tegen werkloosheid voor zelfstandigen reeds bestaat in de volgende Europese landen: Denemarken, Finland, Oostenrijk, Hongarije, IJsland, Luxemburg, Polen, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië en Zweden.

In de meeste van die landen betreft het een vrijwillige verzekering. Bovendien zijn de uitkeringen altijd beperkt in de tijd (meestal in functie van de duur van de uitgeoefende activiteit).

In bepaalde landen doen de omstandigheden waarbij de zelfstandigen een werkloosheidsuitkering kunnen krijgen denken aan de omstandigheden waaraan het Comité gedacht heeft in het kader van de toekenning van een verzekering in geval van gedwongen stopzetting (zie Advies 2009/04 van 25 juni 2009 "Sociale verzekering in geval van faillissement en uitbreiding van deze verzekering").

Zo wordt in Spanje de stopzetting van activiteit beschouwd als onvrijwillig (de voorwaarde om een werkloosheidsuitkering te kunnen verkrijgen) in de volgende gevallen: vermindering van de inkomsten, een wettelijke faillissementsverklaring, natuurrampen, als de zelfstandige wordt geklasseerd als "economisch afhankelijk" (wanneer minstens 70% van zijn inkomen van een enkele klant komt) en het geregistreerde contract eindigt, enz.

In Luxemburg kunnen zelfstandigen, die hun activiteit hebben moeten stopzetten omwille van economische en financiële moeilijkheden, om medische redenen, door een derde (bv. einde van een huurcontract) of door een geval van overmacht (bv. noodweer) in aanmerking komen voor werkloosheidsuitkeringen. Deze omstandigheden worden geval per geval beoordeeld.

Bovendien maken de voorwaarden voor een wachttijd een onderscheid tussen de periode waarin de persoon een zelfstandige activiteit uitgeoefend heeft en de periode waarin de betrokkene aangesloten was bij een instelling van de sociale zekerheid (men moet als zelfstandige gedurende ten minste 6 maanden gewerkt hebben vóór de inschrijving als werkzoekende en een verplichte aansluiting bij een van de Luxemburgse instellingen van sociale zekerheid voorleggen, - als werknemer of als zelfstandige - van minstens 2 jaar).

Rekening houdend met wat voorafgaat beoogt het Comité de oprichting van een 3e tak in het "overbruggingsrecht" (cf. punt g): de verzekering voor zelfstandigen in financiële moeilijkheden. Dit type verzekering beantwoordt immers meer aan de verwachtingen van de zelfstandigen dan de werkloosheidsverzekering.

De verzekering in geval van financiële moeilijkheden zou zelfstandigen in grote financiële moeilijkheden en die hun activiteit stopzetten (maar die niet failliet zijn),

---

¹⁸ Belangrijkste bronnen: "MISSOC – Social protection in the Member States of the European Union, of the European Economic Area and in Switzerland. Social protection of the self-employed. Situation on 1 January 2011"; <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=5662&langId=en>. MISSOC – Comparative Tables on Social Protection. Situation on 01/07/2010; http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en Internetsite van Cleiss: Les systèmes nationaux de sécurité sociale; <http://www.cleiss.fr/docs/regimes/index.html>, geraadkoegd op 16 mei 2011

¹⁹ In sommige landen bestaat slechts een werkloosheidsverzekering voor bepaalde beroepen.

toelaten om wat tijd te nemen om zich te "herstellen" of om hun situatie uit te klaren alvorens eventueel hun activiteit opnieuw op te nemen of om een werknemersactiviteit uit te oefenen.

In het kader van dit voorstel zou het "overbruggingsrecht" een geheel vormen dat bestaat uit 3 verzekeringen:

- de faillissementsverzekering: er is een faillissement, een kennelijk onvermogen, enz.;
- de verzekering gedwongen stopzetting: de oorzaken van de stopzetting zijn extern, "onvrijwillig";
- de verzekering voor zelfstandigen in financiële moeilijkheden (VFM): de zelfstandigen hebben ernstige financiële problemen, maar zijn niet in faillissement of in kennelijk onvermogen;

De periodes voor toekenning van dit overbruggingsrecht zouden afhankelijk zijn van de duur van de beroepsactiviteit (werknemer en zelfstandige) en zouden opsplitsbaar zijn. Het overbruggingsrecht zou toelaten om pensioenrechten te openen²⁰.

In het kader van de verzekering in geval van financiële problemen, zou het bewijs van stopzetting van de activiteit en van de reële situatie van de zelfstandige minder vanzelfsprekend zijn dan voor de twee andere types van overbruggingsverzekering²¹. Het RSVZ zou geval per geval beslissingen kunnen nemen op basis van een aantal documenten (cf. attest afgeleverd door de Kamers voor handelonderzoek, verslag van de begeleidingsinstantie – cf. punt c-) en een dossier dat het fonds voorbereidt.

De zelfstandigen die beroep doen op de verzekering in geval van financiële moeilijkheden zouden begeleid moeten worden (cf. punt c). Indien de zelfstandige weigert of geen begeleiding volgt zou hem geen verzekering financiële moeilijkheden toegekend worden.

c. Begeleiding voor zelfstandigen in moeilijkheden

- Begeleiding voor zelfstandigen in moeilijkheden

Zelfstandigen in moeilijkheden wachten vaak te lang alvorens hulp te zoeken. De Europese Commissie²² heeft vastgesteld dat het stigma dat aan een bedrijfsmislukking verbonden is, een van de oorzaken is dat ondernemers in moeilijkheden hun problemen verzwijgen totdat het te laat is.

Het is echter van cruciaal belang om in geval van problemen tijdig maatregelen te nemen. Het is dus nodig problemen en faillissementen te voorkomen door ondernemers zo vlug mogelijk te begeleiden zodra er zich moeilijkheden voordoen.

---

²⁰ Advies 2009/04 van 25 juni 2009 "Sociale verzekering in geval van faillissement en uitbreiding van deze verzekering".

²¹ Het wordt afgeraden om de criteria te gebruiken die voorzien zijn voor de uitbreiding van de faillissementsverzekering (crisismaatregel), omdat deze criteria gemanipuleerd kunnen worden als ze toegepast worden op een structurele maatregel.

²² Bronnen: Europese Commissie, "Het stigma van een bedrijfsfaillissement overwinnen – Een beleid voor een tweede kans", COM(2007) 584 def. en: European Commission, "A second chance for entrepreneurs: prevention of bankruptcy, simplification of bankruptcy and support for a fresh start", January 2011.

Het Comité meent dat de Commissie voor vrijstelling van bijdragen en de verzekering in geval van financiële moeilijkheden zouden kunnen gebruikt worden als stimuli om hulp te vragen.

Concreet stelt het voor om de toekenning van een vrijstelling of van een verzekering in geval van financiële moeilijkheden te verbinden aan een begeleiding. Zodoende zou de aanvraag voor vrijstelling of verzekering in geval van financiële problemen gelijktijdig moeten ingediend worden met een aanvraag tot begeleiding. Als de aanvraag tot begeleiding niet ingediend is of als de begeleiding niet gevolgd wordt, zou de verzekering of de vrijstelling niet toegekend worden.

In het kader van deze procedure zou men een onderscheid moeten maken tussen twee categorieën van aanvragen tot vrijstelling (voor de verzekering in geval van financiële moeilijkheden zijn de moeilijkheden in elk geval van economische aard):

- aanvragen die geen begeleiding vereisen omdat ze niet te wijten zijn aan economische oorzaken (bijvoorbeeld in geval van erfenis, ernstige ziekte, brand, enz.).
De betrokkenen zullen via hun fonds een aanvraag aan de CVB kunnen indienen. De Commissie zal steeds vrij zijn om de vrijstelling te weigeren. In een aantal van deze gevallen zullen de betrokkenen naar de verzekering gedwongen stopzetting (cf. in geval van overmacht) geleid worden;
- aanvragen die een begeleiding vereisen omdat ze aan economische oorzaken te wijten zijn. Als de begeleiding niet wordt gevolgd zal de vrijstelling worden geweigerd.

In de praktijk zal de inlichtingsfiche A²³ een nieuwe rubriek krijgen met 2 aankruisvelden om te achterhalen of de aanvraag tot vrijstelling te wijten is aan economische redenen of andere redenen²⁴. De zelfstandige zou één van die twee vakjes moeten aankruisen²⁵. Als de persoon preciseert dat zijn aanvraag verband houdt met economische redenen zouden de fondsen de zelfstandige doorverwijzen naar een begeleidingsinstantie.

De erkende begeleidingsinstantie zal een verslag moeten opmaken met in het bijzonder een evaluatie van de onderneming (leefbaar of niet), gebaseerd op cijfers en feiten. Dit verslag zal de Commissie kunnen helpen in het nemen van een beslissing.

Het is belangrijk om de zelfstandige tijd te laten om begeleiding te volgen. In dit verband moet de behandelingstermijn van de dossiers in de Commissie dan ook niet te klein zijn. Zo zou een termijn van 6 maanden de zelfstandige de tijd geven om zich te laten begeleiden.

De begeleiding vormt geen criterium om de staat van behoefte te beoordelen. Het is mogelijk dat iemand die een begeleiding gevolgd heeft geen vrijstelling krijgt omdat hij zich niet in een toestand van behoefte bevindt. De Commissie blijft dus vrij in haar beslissingen.

De begeleidende organisatie kan ook een attest afleveren dat de onderneming niet meer leefbaar is. Dit zou de zelfstandige toelaten om zijn activiteit stop te zetten en het genot te hebben van de verzekering in geval van financiële problemen.

---

²³ Het betreft het formulier dat de zelfstandige die een vrijstelling aanvraagt moet invullen.

²⁴ Het is mogelijk dat een onjuiste verklaring aanleiding geeft tot een weigering van de vrijstelling.

²⁵ Als iemand zowel om medische redenen als om economische redenen in een probleemsituatie verkeert, primeren de laatstgenoemde.

In een eerste fase zou de procedure die de begeleiding koppelt aan de toekenning van een vrijstelling slechts van toepassing zijn op de zelfstandigen die reeds een vrijstelling gekregen hebben.

Dit mechanisme zou de volgende voordelen inhouden:

- een quasi systematische begeleiding van zelfstandigen in moeilijkheden. Deze begeleiding zou tegelijk betrekking kunnen hebben op aangegane schulden als over de toekomst (bijvoorbeeld, als de zelfstandige zijn activiteit wenst verder te zetten zal hij bepaalde zaken kunnen verbeteren);
- een filter op de aanvragen voor vrijstelling en op de aanvragen voor de sociale verzekering in geval van financiële moeilijkheden;
- een vermindering van het aantal aanvragen;
- de instelling van een duidelijk criterium voor de Commissie, waarmee een weigering gemotiveerd kan worden.

De uitvoering van dit voorstel moet gebeuren in een partnerschap met andere autoriteiten en instanties.

Het is evenwel belangrijk om de budgettaire impact te ramen van een dergelijke begeleiding, rekening houdend met enerzijds de kostprijs (bijvoorbeeld voor de financiering van de begeleidingsorganisaties – zie hieronder) en anderzijds besparingen die door de maatregel gerealiseerd worden (cf. vermindering van het aantal toegekende vrijstellingen).

- Begeleidingsstructuren

Structuren om zelfstandigen te begeleiden bestaan reeds. Vaak betreft het privé initiatieven of publiek/private samenwerkingsverbanden die het Comité verwelkomt.

Zo heeft het Comité in het kader van zijn werkzaamheden de woordvoerder van Tussenstap ontvangen. Deze organisatie werd door UNIZO en Zenito gecreëerd en is bedoeld voor ondernemers in moeilijkheden en gefailleerden.

De woordvoerder heeft de antwoorden die Tussenstap kan geven aan zelfstandigen in moeilijkheden, evenals de werking van de organisatie aan het Comité toegelicht.

Er bestaan nog andere, gelijkaardige structuren zoals "Boeren op een kruispunt" (opgericht door de Boerenbond), de vzw EFREM (voor Vlaanderen), de Kredietbemiddelaar (op het federaal niveau, en niet beperkt tot "sociale" schulden), het CIPRE (Centre interprofessionnel de prévention des risques des entreprises), opgericht door UCM (in Wallonië), of het Centrum voor Ondernemingen in moeilijkheden (COM) in Brussel.²⁶

Dit soort structuren zou, op voorwaarde dat ze erkend zijn, de taak kunnen opnemen van begeleidingsorganisme. Het Comité dringt er evenwel op aan dat dergelijk organisme neutraal moet zijn en een globale begeleiding moet bieden.

Opdat de zelfstandigen gratis hulp zouden kunnen krijgen, zouden deze structuren eveneens gesubsidieerd moeten worden.

Het Comité meent dat de OCMW's eveneens zouden erkend kunnen worden als begeleidingsstructuur (voor het aspect "schulden uit het verleden"). Nochtans blijken de OCMW's die reeds als schuldbemiddelaar erkend zijn, moeilijkheden te

---

²⁶ Deze instellingen zijn opgenomen in de lijst van hulp aan zelfstandigen, gerepertorieerd door het Comité (cf. Bijlage)

ondervinden bij het helpen van de zelfstandigen. OCMW-medewerkers zijn immers opgeleid tot sociaal assistenten en niet tot financiële en boekhoudkundige deskundigen. Bovendien worden zaken van zelfstandigen vaak gezien als "moeilijke gevallen": bijvoorbeeld door hun schommelend inkomen is er geen regelmatige bezoldiging om de schulden af te lossen.

Het Comité stelt voor dat de OCMW's via opleidingen een beter inzicht zouden krijgen in de reglementering betreffende de zelfstandigen. In 2010 heeft Tussenstap ieder OCMW van Vlaanderen een gratis opleiding aangeboden, hierdoor konden 219 OCMW's en 1.000 medewerkers worden opgeleid. Ook de dienst inspectie van het RSVZ heeft vormingen voor de OCMW's georganiseerd.

Het Comité benadrukt eveneens het idee dat aangehaald werd in het onderzoek in opdracht van UNIZO om de OCMW's de mogelijkheid te geven een beroep te doen op deskundigen²⁷.

De socialeverzekeringsfondsen zouden niet erkend kunnen worden als begeleidingsinstantie (ze bieden geen globale begeleiding aan en zijn niet neutraal, aangezien ze ook schuldeiser zijn). Zij zouden wel de lijst van organisaties kunnen overmaken en verwittigen dat in geval van weigering of het niet volgen van de begeleiding, de aanvraag tot vrijstelling of verzekering in geval van financiële problemen geweigerd zal worden. Ze zouden eveneens een rol kunnen spelen in het onderscheiden van de aanvragen.

d. Faillissement - Tweede kans

Het blijkt dat de publieke opinie in Europa een verband legt tussen mislukking, persoonlijk onvermogen of fraude. Zo zou 47 % van de Europeanen slechts met tegenzin een order plaatsen bij bedrijven die in gebreke blijven en zou 51 % nooit in bedrijven investeren die in financiële moeilijkheden verkeren²⁸.

Deze negatieve houding heeft meerdere gevolgen:

- enerzijds durven sommigen, die zelfstandige zouden kunnen zijn, hun eigen onderneming niet op te richten uit schrik voor de gevolgen van een faillissement;
- anderzijds creëert deze stigmatisering bijkomende obstakels voor ondernemers die willen doorstarten na een faling.

Nochtans leren ondernemers die een mislukking meegemaakt hebben uit hun fouten en hebben ze over het algemeen de tweede keer meer succes. Ondernemingen die opgericht worden door ondernemers die ervaren hebben wat falen is, kennen een snellere groei en minder mislukking dan de "nieuwe" ondernemers.

Daarenboven zou de hoge kost die aan faillissementen verbonden is (verloren banen en onbetaalde schulden) kunnen verminderd worden als de ondernemingen in moeilijkheden beter worden begeleid (cf. punt c) en als het maken van een doorstart in geval van een faillissement wordt vergemakkelijkt.

---

²⁷ Bron: J. Lambrecht en Wouter Broekaert, "Armoede bij zelfstandigen – Een kwantitatief en kwalitatief beeld", februari 2011, <http://www.unizo.be/viewobj.jsp?id=4753832>.

²⁸ Bronnen: Europese Commissie, "Het stigma van een bedrijfsfaillissement overwinnen – Een beleid voor een tweede kans", COM(2007) 584 def. En: European Commission, "A second chance for entrepreneurs: prevention of bankruptcy, simplification of bankruptcy and support for a fresh start", January 2011.

De Europese Commissie heeft verscheidene voorstellen geformuleerd die een beleid voor een tweede kans kunnen bevorderen²⁹. Zo heeft ze de nadruk gelegd op:

- de noodzaak om mensen bewuster te maken van de voordelen van een tweede kans voor ondernemerschap;
- de rol van de insolventiewetgeving;
- de steun aan ondernemingen in moeilijkheden;
- de steun aan doorstarters (met name door vorming, en psychologische en technische ondersteuning);
- voldoende financiële middelen ter beschikking stellen;
- een groter vertrouwen van banken en financiële instellingen. Die zouden minder onwillig moeten zijn en een meer geïndividualiseerde benadering hebben om de capaciteit van een gefailleerde om te herstarten in te schatten;
- het belang om een onderscheid te maken tussen frauduleuze en niet-frauduleuze faillissementen;
- afschaffing van zwarte lijsten voor niet-frauduleus failliet, en
- het vrijspreken van eerlijke gefailleerden en de kwijtschelding van schulden.

De Europese Commissie is verheugd over de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen omdat ze "voorziet in een moratorium voor bedrijven in financiële problemen om insolventie en gerechtelijke akkoorden te voorkomen"³⁰.

Tijdens zijn werkzaamheden heeft het ABC nagedacht over bepaalde maatregelen die een gefailleerde zouden kunnen helpen om na een faling opnieuw te starten:

- Snellere uitspraak over de verschoonbaarheid

De Europese Commissie heeft de aandacht gevestigd op het belang om een onderscheid te maken tussen faillissementen ten gevolge van economische oorzaken en georganiseerde en zelfs frauduleuze faillissementen. Ze dringt ook aan op de noodzaak van snelle en goedkope juridische procedures om het herstarten voor een gefailleerde mogelijk te maken (zonder termijnen vast te stellen : dit proces moet flexibel blijven).

In België voorziet de wet in het *principe van verschoonbaarheid*³¹ in geval van faillissement voor natuurlijke personen.

Tijdens het uitspreken van de sluiting van het faillissement onderzoekt de rechtbank of er grond toe bestaat om de gefailleerde verschoonbaar te verklaren. Behalve in geval van gewichtige en met bijzondere redenen omklede omstandigheden, wordt de verschoonbaarheid aan een gefailleerde toegekend die "ongelukkig en te goeder trouw" is.

Door de verschoonbaarheid wordt de gefailleerde in eer hersteld; hij moet als een betrouwbare handelspartner worden beschouwd.

---

²⁹ Bronnen: Europese Commissie, "Het stigma van een bedrijfsfaillissement overwinnen – Een beleid voor een tweede kans", COM(2007) 584 def. En: European Commission, "A second chance for entrepreneurs: prevention of bankruptcy, simplification of bankruptcy and support for a fresh start", January 2011.

³⁰ European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Review of the "Small Business Act for Europe". COM(2011) 78 final, p. 21.

³¹ Aangelegenheid die wordt geregeld door de faillissementswet van 8 augustus 1997.

Het probleem is dat de verschoonbaarheid redelijk laat tussenkomt.

Het Comité heeft tijdens zijn werkzaamheden nagedacht over de invoering van een "attest van goede trouw in geval van faillissement", dat vroeger zou afgeleverd worden. Dit attest is evenwel sterk gelijkend op het principe van verschoonbaarheid in geval van faillissement. Bijgevolg zou het overbodig zijn.

Om de termijnen in te korten, en hoewel het om een bevoegdheid van de FOD Justitie gaat, stellen de leden voor om sneller een uitspraak over de verschoonbaarheid mogelijk te maken (zonder te wachten op het afsluiten van het faillissement).

Bovendien is het Comité van oordeel dat de socialeverzekeringsfondsen ter zake een belangrijke rol zouden kunnen spelen door de gefailleerden meer informatie te geven over de verschoonbaarheid.

- Betere samenwerking tussen de curator, de bevoegde rechter, de gefailleerde en de socialeverzekeringsfondsen

Hoewel het om een bevoegdheid van de FOD Justitie gaat, pleiten de leden voor een betere samenwerking tussen de curator, de bevoegde rechter, de gefailleerde ondernemer en de socialeverzekeringsfondsen.

Momenteel moet de curator ieder jaar en voor de eerste keer 12 maanden na de aanvaarding van zijn ambt een omstandig verslag over de toestand van het faillissement aan de rechter-commissaris overhandigen.³² De gefailleerde ondernemer kan dit verslag inkijken, maar hiervoor moet hij zich tot de griffie wenden. Bovendien wordt de gefailleerde meestal niet bij de afhandeling van het faillissement betrokken. Zo is de gefailleerde in sommige gevallen niet op de hoogte van wat de curator doet. Soms houdt de curator geen rekening met de voorstellen van de gefailleerde³³.

Toch zou het wenselijk zijn dat de gefailleerde regelmatig wordt geïnformeerd over de stand van zaken van de afhandeling van het faillissement en dat hij bij de activiteiten van de curator wordt betrokken.

- Gefailleerde ondernemers steunen die een onderneming doorstarten

Ondernemers die na een mislukking opnieuw een onderneming oprichten, worden vooral geconfronteerd met financiële, technische en psychologische problemen (ze kunnen aan hun capaciteiten twijfelen en gedemoraliseerd raken)³⁴.

De ondersteuning van gefailleerde ondernemers die een bedrijf heropstarten kan met name gebeuren via de volgende maatregelen:

---

³² Artikel 34 van de faillissementswet van 8 augustus 1997.

³³ Bron : J. Lambrecht en Wouter Broekaert, "Armoede bij zelfstandigen – Een kwantitatief en kwalitatief beeld", Onderzoek in opdracht van UNIZO, februari 2011, <http://www.unizo.be/viewobj.jsp?id=4753832>

³⁴ Bronnen: Europese Commissie, "Het stigma van een bedrijfsfaillissement overwinnen – Een beleid voor een tweede kans", COM(2007)584 def.

DEVREESE, R. en BOUCKAERT, A.-S., "Een onderzoek naar gefailleerde herstarters in Vlaanderen", voorgesteld tijdens het colloquium "Leren uit failleren! Herstarters in Vlaanderen", 26 mei 2011 (Hogeschool Gent).

❖ *De begeleiding en opleiding*

Er moet passende opleiding en begeleiding worden aangeboden aan gefailleerden met psychologische en technische problemen. Begeleidingsstructuren zijn reeds nodig vanaf het "bijna-faillissement" (waarbij de klemtoon op preventie ligt), maar ná het faillissement zijn ze al even onontbeerlijk.

Er bestaan veel structuren die als doel hebben ondernemers te helpen met het oprichten van hun onderneming, maar weinig onder hen bieden specifieke ondersteuning aan gefailleerden of zelfstandigen in moeilijkheden. In dit kader is het Comité opnieuw verheugd over het bestaan van structuren zoals het "Plan van de tweede kans" (dat precies tussenkomt na het faillissement – structuur opgezet door de UCM), "CIPRE", "Tussenstap", "Boeren op een kruispunt", de "Kredietbemiddelaar", de vzw EFREM en het "Centrum voor Ondernemingen in moeilijkheden".

Het Comité herhaalt dat de rol van de socialeverzekeringsfondsen zowel op preventief vlak als na het faillissement primordiaal is inzake informatie.

- ❖ *Het ter beschikking stellen van voldoende financiële middelen*³⁵
- ❖ *Informatiecampagnes om stigmatisering bij faillissement tegen te gaan - herstellen van het imago van de gefailleerde*

Een mentaliteitsverandering ten aanzien van het faillissement is aldus noodzakelijk. Zo worden in de Verenigde Staten mislukkingen beschouwd als stappen richting succes, daar ze integraal deel uitmaken van het economische ontwikkelingsproces. De mislukking wordt als leerzaam ervaren. In de EU daarentegen geldt een faillissement in de publieke opinie dikwijls als een strafbare handeling, ongeacht de oorzaak ervan³⁶. Er zijn niet veel mensen of instellingen die personen die gefaald hebben nog vertrouwen.

Bovendien zal elke maatregel die het imago van een gefailleerde positiever maakt de ondernemer in moeilijkheden aanmoedigen om hulp te aanvaarden³⁷.

Begeleidingsstructuren kunnen helpen om de mentaliteit van de mensen te veranderen. Ook de media kunnen een belangrijke rol spelen in de strijd tegen de clichés door te informeren over het maatschappelijk nut van de ervaringen van gefailleerde ondernemers.

Het Comité benadrukt het opvijzelen van het imago van de gefailleerde. Het is van mening dat een snellere procedure van sluiting van het faillissement (voor de niet-frauduleuze faillissementen) en de mededeling van de memorie van sluiting (wat de

---

³⁵ Via het "Plan de la seconde chance" (opgericht door de UCM) biedt het Participatiefonds een financieringsinstrument dat speciaal afgestemd is op de gefailleerden, met een bijzonder tarief en lichte waarborgen. Dergelijke financiering is gekoppeld met een verplichte begeleiding van de gefailleerde persoon. Bron: UCM, "Plan de la seconde chance", 13 mei 2009.

³⁶ Bronnen: Europese Commissie, "Het stigma van een bedrijfsfaillissement overwinnen – Een beleid voor een tweede kans", COM(2007)584 def.

European Commission, "A second chance for entrepreneurs : prevention of bankruptcy, simplification of bankruptcy and support for a fresh start", January 2011.

DEVREESE, R. en BOUCKAERT, A.-S., "Een onderzoek naar gefailleerde herstarters in Vlaanderen", voorgesteld tijdens het colloquium "Leren uit failleren! Herstarters in Vlaanderen", 26 mei 2011 (Hogeschool Gent).

³⁷ Bron: Commission européenne, "A second chance for entrepreneurs: prevention of bankruptcy, simplification of bankruptcy and support for a fresh start", January 2011.

gefaillieerde ondernemer en de toekomstige financiers de mogelijkheid geeft om de oorzaken van het faillissement te kennen) elementen zijn die het opvijzelen van dit imago zouden kunnen bevorderen.³⁸

e. Voortgezette verzekering

Een zelfstandige kan beslissen om vrijwillig zijn activiteit stop te zetten door beroep te doen op de voortgezette verzekering. Mits betaling van bijdragen (en de stopzetting van activiteit) zorgt de voortgezette verzekering voor het behoud van rechten inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering en pensioen, of alleen inzake pensioen voor een periode van 2 jaar (deze periode kan tot 7 jaar verlengd worden indien hij daarmee de pensioenleeftijd bereikt).

Tijdens zijn werkzaamheden heeft het Comité zich vragen gesteld over het behoud van deze verzekering.

In dit kader heeft het cijfergegevens over de voortgezette verzekering onderzocht. Uit deze cijfers blijkt het volgende:

- steeds minder zelfstandigen doen beroep op de voortgezette verzekering;
- een groot aantal personen kiest voor de voortgezette verzekering "pensioen-ZIV". Rekening houdend met het feit dat personen die ingeschreven zijn in het Rijksregister rechten kunnen openen inzake geneeskundige verzorging is het evenwel voor het merendeel van deze personen interessanter om slechts te kiezen voor een voortgezette verzekering "pensioen".
- het percentage personen die het genot hebben van een voortgezette verzekering en die een vrijstelling verkrijgen daalt;
- in alle leeftijds- en inkomensgroepen zijn er personen die het genot hebben van een voortgezette verzekering. Maar het grootste deel van de personen die van een voortgezette verzekering genieten bevinden zich bij de oudste personen met een laag inkomen.

Het Comité heeft eveneens een aantal vaststellingen gedaan:

- de voortgezette verzekering laat bepaalde personen toe om hun loopbaan te vervolledigen bijvoorbeeld met het oog op het bekomen van een minimumpensioen of een vervroegd pensioen;
- hierdoor vertegenwoordigt ze een kost voor het stelsel (zelfs als ze minder en minder gebruikt wordt);
- de begunstigden van de voortgezette verzekering "ZIV-pensioen" openen rechten (als ze aan de voorwaarden voldoen) inzake arbeidsongeschiktheid/invaliditeit en inzake moederschapsuitkering. Aangezien deze personen elke activiteit stopgezet hebben, meent het ABC dat het niet gerechtvaardigd is om hen het genot toe te kennen op dergelijk vervangingsinkomen;
- de begunstigden van de voortgezette verzekering hebben recht (indien zij aan de voorwaarden voldoen) op een pensioenbonus. Aangezien deze personen niet meer werken, meent het ABC dat deze bonus hen niet moet toegekend worden.

Rekening houdend met het bovenstaand, stelt het Comité een hervorming in 2 fasen voor van de voortgezette verzekering.

---

³⁸ Bron : UCM, "Plan van de tweede kans", 13 mei 2009.

In een eerste fase zou de voortgezette verzekering beperkt worden tot het aspect pensioen. Door niet langer toe te laten dat de begunstigen van de voortgezette verzekering rechten openen inzake arbeidsongeschiktheid / invaliditeit en omdat het mogelijk is om rechten inzake geneeskundige verzorging te openen door als persoon ingeschreven te zijn in het Rijksregister, is het niet langer nodig om het aspect ZIV te behouden in de voortgezette verzekering.

Parallel hiermee zou de mogelijkheid voor de personen in voortgezette verzekering om een vrijstelling van bijdragen te bekomen afgeschaft moeten worden (aangezien de vrijstelling geen rechten opent inzake pensioen, heeft dit immers geen zin).

Ten slotte zou ook de mogelijkheid om een pensioenbonus te verkrijgen op basis van betaalde bijdragen voor de voortgezette verzekering moeten afgeschaft worden.

In een tweede fase, wanneer de verzekering financiële moeilijkheden zal ingesteld zijn, zal de voortgezette verzekering moeten afgeschaft worden, gelet op de kostprijs ervan voor het stelsel. Personen in grote moeilijkheden die hun pensioen moeten aanvullen zullen immers beroep kunnen doen op de verzekering in geval van financiële moeilijkheden.

f. Commissie voor vrijstelling van sociale bijdragen

Het aantal aanvragen tot vrijstelling is de laatste jaren alsmaar blijven stijgen. Dit heeft ook een invloed op de behandelingstermijn van de dossiers. Welnu, de langere behandelingstermijn heeft een grote weerslag op de zelfstandigen waarvan het dossier werd geweigerd of gedeeltelijk werd goedgekeurd (zo zullen de verschuldigde bijdrageverhogingen in geval van laattijdige betalingen tijdens de procedure blijven verder lopen).

In dit kader verwelkomt het Comité de recente maatregelen die door de Regering genomen zijn om de Commissie te herwaarderen (in termen van personeel en op het vlak van informatica). Deze maatregelen hebben het mogelijk gemaakt om een groot deel van de achterstand van de Commissie weg te werken. Het Comité meent daarom dat de genomen maatregelen moeten verlengd worden in 2012-2013 (met name om het informaticaproject "New Dispensa" te finaliseren).

Om het aantal aanvragen voor vrijstelling van de starters te beperken en om hen bewust te maken stelt het Comité voor om starters niet meer toe te laten om een aanvraag tot vrijstelling in te dienen gedurende de eerste 4 kwartalen die volgen op het begin van hun activiteit. Zo zouden ze een aanvraag tot vrijstelling kunnen indienen vanaf de 5de kwartaal die volgt op het begin van activiteit. Deze aanvraag zou betrekking kunnen hebben op de voorgaande kwartalen.

Personen die vruchteloos geprobeerd hebben te starten (d.w.z. hun activiteit na enkele kwartalen stopgezet hebben) zouden na hun stopzetting toch nog een vrijstelling kunnen aanvragen.

Deze maatregel zou gecombineerd worden met het voorstel in het kader van het advies 2011/07³⁹, namelijk de betaling van de 1ste bijdrage op het moment van de aansluiting. De aanvraag voor vrijstelling zou ambtshalve onmogelijk zijn voor de bijdragen van het eerste kwartaal (ze zouden dus niet teruggestort worden).

---

³⁹ Advies 2011/07 van 5 oktober 2011 – Stijging van de onbetaalde bijdragen – Mogelijke oplossingen".

Dit voorstel zou het samen met het voorstel van een begeleiding van de zelfstandigen in moeilijkheden, mogelijk maken om het aantal aanvragen voor vrijstellingen te laten afnemen.

Parallel hiermee zou de ontvankelijkheidstermijn van de aanvragen voor vrijstelling op 8 kwartalen kunnen gebracht worden. Dit zou zelfstandigen die in een geschil terecht komen, en die om één of andere reden geen vrijstelling aangevraagd hebben, toelaten een vrijstelling over een langere periode aan te vragen. Dit denkspoor werd tijdens de vergaderreeks over de bijdragen weerhouden.

g. Overbruggingsrecht – Verzekering in geval van faillissement – Verzekering in geval van gedwongen stopzetting – Verzekering in geval van financiële moeilijkheden

Het Comité herinnert aan de voorstellen die in het advies 2009/04⁴⁰ werden geformuleerd met betrekking tot de sociale verzekering in geval van faillissement en de sociale verzekering in geval van gedwongen stopzetting.

Het ABC had vastgesteld dat de sociale verzekering in geval van faillissement en de sociale verzekering in geval van gedwongen stopzetting beiden deel uitmaakten van eenzelfde verzekering, genaamd "overbruggingsrecht". Het betreft immers een recht dat een gefailleerde zelfstandige of een zelfstandige die zijn activiteit tijdelijk dient stop te zetten, in staat stelt een vergoeding te genieten in afwachting van het hervatten van zijn activiteit, het herstellen van de geleden schade of de verandering van professionele activiteit.

In het kader van dit verslag had het Comité de oprichting van een 3de tak in het overbruggingsrecht voor ogen, met name de verzekering in geval van financiële moeilijkheden.

Zo zou het overbruggingsrecht een geheel vormen, bestaande uit 3 verzekeringen:

- de faillissementsverzekering;
  - de verzekering gedwongen stopzetting;
  - de verzekering voor zelfstandigen met financiële moeilijkheden.
- Verbetering van de wetgeving betreffende de sociale verzekering in geval van faillissement

Het Comité heeft eveneens mogelijke verbeteringen bestudeerd die men in de wetgeving betreffende de sociale verzekering in geval van faillissement zou kunnen aanbrengen.

Op dit ogenblik bedraagt de duur van de toekenning van de faillissementsverzekering één jaar, ongeacht de duur van de uitgeoefende activiteit. Bovendien wordt ze slechts één keer toegekend.

---

⁴⁰ Advies 2009/04 van 25 juni 2009 – "Sociale verzekering in geval van faillissement en uitbreiding van deze verzekering".

Het Comité heeft het idee naar voren gebracht om het huidige systeem te vervangen door een uitkering waarvan de duur van de toekenning zou afhangen van de duur van de beroepsactiviteit .

Om de zelfstandige aan te moedigen om snel een activiteit te hervatten, is het Comité voorstander van de mogelijkheid om meerdere keren in aanmerking te kunnen komen voor de verzekering door niet gebruikte periodes "uit te putten".

Het Comité heeft eveneens op andere pistes voor verbetering gewezen:

- de mogelijkheid voor personen die aanspraak maken op een sociale verzekering in geval van faillissement om rechten te openen inzake het rustpensioen⁴¹;
- een verbetering van de procedures (de verlenging van de indieningstermijn van de aanvraag met één kwartaal, een snellere toekenning van de uitkering en de zelfstandigen beter informeren over hun rechten ter zake);
- een betere professionele integratie van de personen die een faillissementsverzekering genieten;
- de verenigbaarheid tussen een korte activiteit en de toekenning van de faillissementsverzekering.

Het is ook gebleken dat de zelfstandigen in moeilijkheden erg weinig weten over de sociale verzekering in geval van faillissement⁴². Het is bijgevolg belangrijk om ze beter bekend te maken, met name via de socialeverzekeringsfondsen.

- Uitbreiding van de faillissementsverzekering tot de gevallen van gedwongen stopzetting

Artikel 200 van de programmawet van 22 december 2008 legt het beginsel vast van de sociale verzekering in geval van gedwongen stopzetting. Het ABC werd belast met het uitbrengen van een advies over de uitbreiding van de sociale verzekering in geval van faillissement naar gevallen van gedwongen stopzetting.

Het Comité stelde in zijn advies voor dat de verzekering voor gedwongen stopzetting, in een eerste fase, in de volgende situaties tussenkomt⁴³:

- natuurrampen en meer bepaald publieke rampen en landbouwrampen;
- technische ongevallen;
- materiële gevolgen van een ernstig misdrijf;
- en, eventueel, de gezondheidsproblemen van de zelfstandigen wanneer er geen sociale dekking bestaat. Deze laatste gevallen hebben betrekking op de ziektes die verbonden zijn aan het uitoefenen van een beroep ten voordele van de personen die bijvoorbeeld omwille van hun leeftijd moeilijk opnieuw in het arbeidsproces kunnen worden ingeschakeld. Bijvoorbeeld een bakker van 55 jaar die lijdt aan farinose.

Het advies voorzag eveneens andere situaties: het overlijden van een naaste, palliatieve zorgen voor een naaste (cf. familieplan), de zelfstandige die zware gevolgen ondervindt door de sluiting van een onderneming, staking en lock out van

---

⁴¹ De cel actuariaat van de DG Zelfstandigen heeft de jaarlijkse kostprijs van deze maatregel geraamd op 1.917.000 euro op kruissnelheid.

⁴² Bron: R. DEVREESE, A-S. BOUCKAERT, "Een onderzoek naar gefailleerde herstarters in Vlaanderen", voorgesteld tijdens het colloquium "Leren uit failleren! Herstarters in Vlaanderen", 26 mei 2011 (Hogeschool Gent).

⁴³ Het ABC heeft ook de voorwaarden waaraan zelfstandigen moeten voldoen en de toekenningsvoorwaarden voorgesteld.

een klant of een leverancier en het feit dat ondernemingen van oudere zelfstandigen niet meer levensvatbaar zijn. Tijdens zijn werkzaamheden was het Comité van oordeel dat het einde van een huurcontract eveneens een oorzaak van een gedwongen stopzetting kan zijn.

- Verzekering in geval van financiële moeilijkheden

De derde tak van het overbruggingsrecht, de verzekering in geval van financiële moeilijkheden, beoogt de zelfstandigen die in grote financiële moeilijkheden verkeren en hun activiteit stopzetten, maar niet gefailleerd zijn (punt IV.b).

h. Oprichting van een coördinerende cel

De hulp aan zelfstandigen omvat veel actoren, met een sterk verschillende horizon en profiel. De geboden hulp of de begeleiding nemen meerdere vormen aan: sociale, psychologische, economische, management begeleiding, of allerlei opleidingen.

Deze actoren zijn soms actief op federaal vlak, op gewestelijk vlak, maar ook meer lokaal.

Het Comité stelt voor om ten aanzien van deze verscheidenheid en veelheid van actoren een cel op te richten die alle organisaties bijeenbrengt die betrokken zijn bij de hulp aan zelfstandigen in moeilijkheden, zodat zij op regelmatige basis elkaar kunnen raadplegen en met elkaar kunnen overleggen.

Deze cel zou kunnen opgericht worden binnen de DG Zelfstandigen, het RSVZ of het Algemeen Beheerscomité.

V. Conclusies

Tijdens zijn werkzaamheden heeft het Comité het belang van armoede onder de zelfstandigen vastgesteld. Vooral vrouwelijke zelfstandigen, starters en bepaalde activiteiten (de horeca-, diensten-, landbouw- en handelssector) worden door armoede worden getroffen.

Bovendien is armoede alsook inkomensongelijkheid meer aanwezig onder zelfstandigen dan onder de rest van de beroepsbevolking.

Het Comité is tot de conclusie gekomen dat het van het allergrootste belang is om de klemtoon te leggen op het voorkomen van armoede en om ondernemers die gefaald hebben een tweede kans te geven. In dit kader heeft het Comité in dit verslag een reeks voorstellen en ideeën tot oplossing willen naar voor brengen aan de minister van zelfstandigen, mevrouw Sabine Laruelle.

De instelling van een verzekering in geval van financiële moeilijkheden (3de tak van het overbruggingsrecht), alsook een goede begeleiding van de zelfstandigen wanneer zij hun activiteit opstarten of wanneer problemen ontstaan zouden het aantal faillissementen en de armoede onder de zelfstandigen kunnen verminderen (hetgeen een positieve impact heeft op de fiscale en sociale ontvangsten).

Het Comité onderstreept dat de verzekering in geval van financiële moeilijkheden op hetzelfde moment in werking zou moeten treden als het instellen van een band tussen begeleiding en toekenning van een vrijstelling of een verzekering in geval van financiële moeilijkheden. Overigens wenst het Comité geraadpleegd te worden wanneer de voorgestelde maatregelen geïmplementeerd worden.

Het is essentieel om begeleidingsstructuren voor de zelfstandigen te promoten en te financieren. Het Comité is eveneens van oordeel dat zelfstandigen meer informatie moeten krijgen over dit soort structuren, bijvoorbeeld via de socialeverzekeringsfondsen. In dit kader heeft het ABC een nota opgesteld met de voornaamste hulp die aan zelfstandigen wordt aangeboden. Deze lijst omvat op een algemene en niet-exhaustieve wijze:

- de beschikbare opleidingen;
- de voornaamste financieringen;
- het aanbod inzake begeleiding.

Deze lijst heeft als doel zelfstandigen te informeren over de verschillende instellingen waarop ze een beroep kunnen doen.

Parallel met deze preventieve aspecten is het eveneens belangrijk om een tweede kans te geven aan ondernemers die falen: zij leren dikwijls uit hun fouten en kunnen, na een tegenslag gekend te hebben, een bloeiende onderneming doen ontstaan.

Desalniettemin meent het Comité dat het in de huidige budgettaire context essentieel is rekening te houden met de economische realiteit en het ondernemerschap niet af te remmen.

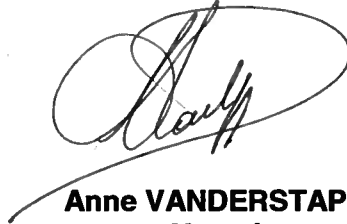
Tot slot wenst het ABC de Minister voor zelfstandigen te bedanken voor haar vertrouwen, alsook de personen die aan de werkzaamheden hebben deelgenomen en bijgedragen, of het nu gaat om de leden van het ABC, het personeel van de DG

Zelfstandigen van de FOD Sociale Zekerheid en van het RSVZ (in het bijzonder de vertaaldienst, de juridische dienst, en de dienst statistiek).

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 26 januari 2012 :

Muriel GALERIN,
Secretaris

Anne VANDERSTAPPEN,
Voorzitter

Inhoudsopgave

I.	Inleiding.....	2
II.	Zelfstandigen in moeilijkheden.....	3
a.	De evolutie van de inkomens van de zelfstandigen	3
•	De armoedegrens.....	3
•	De inkomens van de zelfstandigen.....	3
•	Studie van Professor Lambrecht: structurele armoede van zelfstandigen – situatie van de zelfstandigen in 2006.....	10
•	Conclusie.....	12
b.	Aanvragen tot vrijstelling van sociale bijdragen	12
c.	Faillissementen	14
III.	Oorzaken van de moeilijkheden en van de armoede	15
IV	Voorstellen van het Comité	16
a.	Hulp aan de zelfstandigen alvorens een activiteit te beginnen.....	16
b.	Verzekering voor zelfstandigen in financiële moeilijkheden	16
c.	Begeleiding voor zelfstandigen in moeilijkheden.....	18
•	Begeleiding voor zelfstandigen in moeilijkheden	18
•	Begeleidingsstructuren	20
d.	Faillissement - Tweede kans	21
•	Snellere uitspraak over de verschoonbaarheid.....	22
•	Betere samenwerking tussen de curator, de bevoegde rechter, de gefailleerde en de socialeverzekeringsfondsen	23
•	Gefailleerde ondernemers steunen die een onderneming doorstarten.....	23
e.	Voortgezette verzekering.....	25
f.	Commissie voor vrijstelling van sociale bijdragen	26
g.	Overbruggingsrecht – Verzekering in geval van faillissement – Verzekering in geval van gedwongen stopzetting – Verzekering in geval van financiële moeilijkheden	27
•	Verbetering van de wetgeving betreffende de sociale verzekering in geval van faillissement.....	27
•	Uitbreiding van de faillissementsverzekering tot de gevallen van gedwongen stopzetting	28
•	Verzekering in geval van financiële moeilijkheden	29
h.	Oprichting van een coördinerende cel	29
V.	Conclusies.....	30
	Inhoudsopgave.....	32